

*Fiktiivisen joukkueen
fiktiivisen valmentajan
fiktiivinen haastattelu*

Esipuhe

Tässä kirjassa mikään ei ole totta. Kaikki on keksittyä. Mitään haastattelua ei ollut, mitään valmentajaa tai joukkuetta ei ole. Ja siitä huolimatta jokainen sana on totta. Tai ainakin voisi olla.

Me tekijät olemme viettäneet pikkupojista saakka valtavasti aikaa jäähalleissa ja pukukopeissa. Olemme varttuneet pelin lähellä, mutta emme aivan sen ytimessä. Olemme eläneet niin etuoikeutettua elämää, että vuosikaudet meidän on annettu kuunnella, kun itseämme viisaammat ihmiset ovat puhuneet jääkiekkoiluun liittyvistä asioista. Onneksi olemme olleet edes sen verran hereillä, että olemme ymmärtäneet pitää korvamme auki.

Kirjaa varten haastattelimme kohtuullisen joukon huippuammattilaisia, joiden nimiä emme aio paljastaa, koska niin heille lupasimme. Luimme dokumentteja, katsoimme videoita. Tämän lisäksi luetutimme lopputuloksen usealla asiantuntijalla, jotta mukana ei olisi ainuttakaan vastausta, joka olisi täydellisen epätotta.

Samaan aikaan tiedostamme, että kyse on aina makuasioista, tulkinnoista. Jos joku kirjan luettuaan väittää sitä tyystin epäuskottavaksi, hän tuskin on oikeassa. Uskomme, että olemme ainakin suhteellisen lähellä totuutta. Jos joku vastaavasti väittää, että juuri noin kaikki aina menee, sama logiikka pätee siihenkin. Joskus menee, joskus ei.

Juuri tämä on yksi niistä asioista, jonka olemme oppineet. Viimeistä ja kaiken tyhjentävää totuutta ei kerta kaikkiaan ole. Paitsi ehkä lopputulos taululla. Sitä faktaa on vaikea ohittaa – ellei sitten mittaa menestystä kokonaan toisesta näkökulmasta. Ja se on urheilussa yllättävän paljon mahdollisempaa kuin äkkiseltään luulisi.

Tämä on kirja jääkiekkoilusta. Samaan aikaan tämä ei ole kirja jääkiekkoilusta, ainakaan pelkästään.

Kirjan voi lukea myös siten, että pohtii ohikiitävän hetken verran, mitä sen sivuilla kerrotut asiat voisivat tarkoittaa vaikkapa johtamisen, opettamisen tai lastenkasvatuksen näkökulmista. Sillä kun kuuntelimme oppineiden ja ennen kaikkea kokeneiden mestareiden jääkiekkopuhetta, huomasimme hiljalleen, että elämästähän he puhuvat. Ihmisestä. Ihmisten suhteista toisiinsa. Sanataiteen suurmiestä, Dave Lindholmia siteeraten: *Sitähän se kaikki on.*

Tavoitteemme on, että tämä kirja auttaisi tavallista kannattajaa ja jääkiekon ystävää näkemään Suomen suosituimman urheilulajin edes hieman uudessa valossa. Ja että se loisi näköalaa siihenkin, millaisten asioiden ympärillä huippuluokan kiekkoammattilaisten ajatukset usein kulkevat. Emme paheksu sitäkään, jos juniorijääkiekon kanssa tekemisissä olevat henkilöt poimivat joitain ajatuksia omaan toimintaansa.

Olemme kirjoittaneet kirjan tosissamme, mutta sitä ei silti kannata ottaa liian vakavasti – paitsi jos ehdottomasti haluaa tehdä niin. Sen sijaan kirjaa lukiessa voisi olla hyvä idea miettiä, mistä syystä mikäkin kohta on tekstiin päätenyt. Mitä minulle yritetään sanoa ja miksi?

Sillä entä jos kaikki ei aina olekaan sitä, miltä näyttää? Saatoit esimerkiksi luulla, että viime kädessä kyse on voittamisesta.

Niin mekin.

Keväällä 2023

Tuomas Nyholm Saku Tuominen

Sisällys

I Valmentaja 10

Millainen on hyvä valmentaja?

II Joukkue 52

Voittavan joukkueen kokoaminen

III Pelikirja 82

Miten taktiikka syntyy?

IV Mieli 124

Mistä mielen valmentamisessa on kyse?

V Peli 158

Aika paljonhan siellä tapahtuu kaikenlaista

VI Finaali 192

Johon kaikki kuitenkin kulminoituu

Kiitokset 216

I Valmentaja

Aika:

13.1.2023

Paikka:

Ravintola Savoy

Ajattelin, että puhuisimme ensin valmentamisesta.

Käy hyvin, mutta saako tehdä ehdotuksen?

Totta kai.

Vältetään lajijargonia. Yritetään puhua selkeällä suomen kielellä. Niin, että kuka tahansa ymmärtää.

Loistava ajatus. Itse asiassa ensimmäinen kysymykseni kumpuaa juuri tuollaisesta ajattelusta: jos sinun pitäisi tiivistää valmentamisen tärkein asia yhteen sanaan, mikä se olisi?

Olen miettinyt tätä paljon, ja minulla itse asiassa on tähän yhden sanan vastaus. Se sana on *luottamus*.

Olin varma, että vastaus olisi voittaminen.

Moni todennäköisesti ajattelee, että valmentamisen tärkein tavoite on voittaminen. Ja totta kai kilpaurheilun tulosnäkökulmasta näin onkin, mutta voittaminen on aina seurausta järjestelmällisestä, laadukkaasta tekemisestä. Ja *sen* ytimessä on luottamus.

Kyllähän historia tuntee riittäisiä joukkueita, jotka ovat kuitenkin voittaneet.

Millä tahansa tavalla voi voittaa *joskus*, etenkin lyhyessä turnauksessa. Mutta jos haluaa voittaa *usein*, tehdä voittamisen mahdollisuudesta pysyvän osan arkea, en usko sen olevan mahdollista ilman luottamuksen ilmapiiriä. Tähän analyysiin olen pitkän urani nojalla päätenyt. Ja se pätee elämään myös kiekon ulkopuolella.

Kuten?

Parisuhde. Lastenkasvatus. Johtaminen. Poliitiikka. Kun presidentti puhuu, luottavatko ihmiset? Luottamusta joko on tai ei ole.

Miten ja missä se näkyy jääkiekossa?

Kaikessa. Luottavatko pelaajat pelisuunnitelmaan? Luottavatko pelaajat valmentajaan? Luottaako valmentaja pelaajiin? Luottavatko pelaajat toisiinsa? Luottaako valmen-

taja valmennustiimiin? Luottaako urheilujohtaja valmentajaan? Onko toimistolla luottavainen, levollinen ote? Jos joukkueessa ja sen lähipiirissä vallitsee luottamuksen ilmapiiiri, kaikesta tulee valtavan paljon helpompaa.

Onko sinulla tästä esimerkkiä?

Suomen maajoukkue muutaman viime vuoden ajalta on erinomainen esimerkki. Maailman johtava jääkiekkoilun tulosityksikkö, jossa kaikki perustuu luottamukseen.

Menestys on varmaankin ollut omiaan lisäämään luottamusta?

Luonnollisesti. Juuri tuolta näyttää positiivinen kierre selkeimmillään.

Väitätkö siis, että luottamus johtaa aina tulokseen?

Ei tietenkään aina. Koska kyse on urheilusta, mitä tahansa voi tapahtua. Mutta aito luottamus lisää merkittävästi voittamisen todennäköisyyttä. Ja se muuten voisi olla toinen, aika hyvä määritelmä, valmentamiselle: pyrkiä tekemään järjestelmällisesti tekoja, jotka lisäävät voittamisen *todennäköisyyttä*.

Avaa hieman.

Eli että on kasassa niin vahva, niin sitoutunut ja toisiaan lähellä oleva ryhmä, että voitto tulee noista palasista rakentuvan työn myötä. Vääjäämättömästi on ehkä väärä sana, mutta ikään kuin yksioikoista tulostavoitetta tärkeämpien arvojen myötävaikutteena. Tuosta näkökulmasta voisi jopa ajatella, että voittaminen on sivutuote ja saavuttamisen tarve jäisi kakkossijalle.

Mielenkiintoinen ajatus, ei ehkä ihan valmis vielä. Täytyy pohtia lisää.

Paljonko luottamus eroaa uskosta?

Miten tämä ”voittamisen todennäköisyyttä lisäävä luottamuksen ilmapiiri” luodaan?

Ei siihen ole olemassa sen paremmin kaavaa kuin oikopolkuakaan. Tärkeää on suunnan ja kärsivällisyyden sekoitus. Tehdään joka päivä asioita hyvin. Vaaditaan paljon, mutta samaan aikaan kunnioitetaan. Iloitaan menestyksestä, ei panikoida vaikeina hetkinä. Ollaan läsnä.

Voiko luottamus olla tietoinen valinta?

Eikö se useimmiten ole juuri sitä? Toki toinenkin vaihtoehto on olemassa: vaistonvarainen, intuitiivinen luottamus toiseen ihmiseen voi olla hyvinkin vankkaa – vaikka ei osaisi kovin hyvin selittää edes itselleen, millä perusteella luottamus syntyy. Tätä kautta aukeava mielenkiintoinen ajatus voisi olla se, täytyykö luottamukselle ylipäätään olla aina perusteet reaali maailmassa. Voisiko luottamuksessa olla kyse siitä, että se *ei* ole looginen johtopäätös, vaan että luottaa jopa täysin vastikkeetta? Voiko tämän päätöksen vain... tehdä? Paljonko luottamus esimerkiksi eroaa uskosta? Uskollehan ei sanan määritelmän valossa löydy suoria konkreettisia perusteita.

Uskon. Luotan. Miksi? *Koska uskon ja luotan.*

Alkaa kuulostaa henkimaailman asioilta.

Jos liika syvällisyys ahdistaa, asiaa voi myös lähestyä sitä kautta, saako pelimatkoilla tai turnauksen aikana juoda viinaa?

No saako?

On erilaisia koulukuntia. Osa liputtaa tiukkojen sääntöjen puolesta, mutta itse en kuulu tähän ryhmään, koska säännöt kertovat aina siitä, että viime kädessä *ei* luoteta. Siksi pidän kovasti viime vuosina yhä enemmän jalansijaa saaneesta kulttuurista, jossa kaikki voivat omalla ajallaan tehdä melkeinpä ihan mitä tahansa, kunhan pitävät huolen siitä, että ovat huippukunnossa sillä hetkellä, kun täytyy olla. Sitäkin luottamus on.

Mutta ymmärrän totta kai kysymyksen, ja kyllä valmentaja luottamukselleen perusteet tarvitsee. Luottamus täytyy aluksi ansaita, ja vasta sen jälkeen sitä voi ylläpitää. Jossain vaiheessa tulee hetki, jolloin sitä ei tarvitse enää ansaita, se vain on. Kunnes sen menettää ja taas aloitetaan alusta.

Palautetaan tämä kaukaloon. Oletko ihan oikeasti sitä mieltä, että jos esimerkiksi MM-finaalissa menee heti alkuun kaksi helppoa omiin, riittää, jos vain luottaa?

Joskus riittää, joskus ei, mutta jos alkaa sekoilla ja pani-

koida, varmuudella ei riitä. Kuten sanottu: luottamus lisää todennäköisyyttä ja *mahdollisimman suuri voittamisen todennäköisyys* on minusta ihan hyvä tavoite valmentajalle.

Entä tappioputken keskellä? ”Luotetaan vain”, niinkö?

Haluat saada minut nalkkiin, mutta vastaan edelleen, että osapuilleen kyllä. Parhaissa joukkueissa mahdollisiin tappioputkiin on valmistauduttu jo kauan ennen niiden alkamista. On ymmärretty, että ”kaikenlaista tapahtuu, mutta keskitytään me siihen, että teemme asioita hyvin”. Eli luotetaan isoon kuvaan, prosessiin, tekemisen laatuun. Siihen, että ollaan valmiita tähänkin haasteeseen.

Palataan tappioputkiin hieman myöhemmin ja keskitytään vielä hetki tähän luottamukseen, koska se lienee monelle aavistuksen höttöinen konsepti. Avaa hieman, miten luottamus esimerkiksi pelaajien kanssa syntyy?

Peltosen Ville on sanonut viisaasti, että hänelle kaikkein tärkeintä valmentamisessa on saada *lupa valmentaa* – sekä pelaajilta erikseen että joukkueelta kollektiivina. Pidin ajatuksesta niin paljon, että olen ominut sen.

Tarkenna tuota. Mitä tarkoittaa ”saada lupa” valmentaa?

Minulle se tarkoittaa sitä, että pelaaja luottaa minuun – ja nimenomaan siten, että kyseessä ei ole pelkkä ajatus, vaan myös tunne. Tämän luvan voi saada hetkeksi pelkällä maineella, mutta kestävästi vain ja ainoastaan teoilla. Ja kuten luottamuksen, myös luvan voi helposti menettää.

Vaikka tarkoitan ennen kaikkea pelaajan ja valmentajan suhdetta, tasoja on useita. Organisaation antama mandaatti on lähtökohtana oleellinen, sillä ilman sitä on turha edes yrittää. Käytännössä se merkitsee, että saat tehdä työtäsi sovitulla tavalla ilman, että joudut koko ajan miettimään, voitko toimia niin kuin toimit. Valmentaja ei voi palvella eri tarkoituseriä joukkueen ja organisaation silmissä. Varsinkaan jääkiekkoilun kaltaisessa pitkän kauden joukkuelajissa, jossa on valtava määrä tapahtumia, tällaiset asiat eivät jää koskaan piiloon.

Jos valmentaja joutuu vilkuilemaan olkansa yli ja koko ajan miettimään, keitä on tarpeen miellyttää ja millä tavoin, peli on menetetty. Luulen että tästä on jokaisella valmentajalla ikäviä esimerkkejä. Minullakin.

Mihin viittaat?

Valmennustiimiini on kerran jopa ihan tietoisesti solutettu myyrä, jonka tehtävä oli raportoida seuran johtoportaan, mitä joukkueessa tapahtuu. Lienee selvää, että se

ei lisää luottamusta. Eikä voittamisen todennäköisyyttä. Päinvastoin, se on kuin home, joka nakertaa perustuksia.

Onko tämä ”lupa valmentaa” jonkinlainen synonyymi työrauhalle?

Vain osittain. Voin kuvitella tilanteen, jossa ikään kuin annetaan työrauha, mutta kaikki vaistoavat, että aitoa luottamusta ei ole. Siksi pelkkä työrauha ei riitä, jos halutaan päästä huipputuloksiin. Lupa valmentaa tarkoittaa syvällisempää luottamuksen tasoa.

Entä joukkueen kohdalla?

Tässä mennään sekä osaamisen että tunnepuolen rekistereihin. Valmentajalla täytyy olla joukkueen luotto siihen, että hän osaa työnsä ja vie sekä jokaista yksilöä että kokonaisuutta suuntaan, joka mahdollistaa voittamisen. Tämä tarkoittaa muun muassa joukkueen luottamusta pelisysteemiin. Siksi lupa valmentaa tarkoittaa vastavuoroisesti pelaajien kykyä heittäytyä valmennettaviksi, olemaan oikealla tavalla muovattavissa.

Joskus takavuosina tämä lupa tuli automaationa – valmentaja oli jumalallisen auktoriteetin asemassa. Hänen suuntansa oli aina oikea, vaikka se olisi ollut täysin väärä. Joukkueelta ei juuri kysytty mielipidettä, vaikka

joukkueella toki sellainen oli. Se oli sitä kuuluisaa vanhaa liittoa. Nyt on uusi arkki kehissä. Uusi sukupolvi. Uudet arvot, uusi maailma.

Onko sinulla tästä esimerkkiä?

Jos valmentaja esimerkiksi määrää asioita mielivaltaisesti perustelematta niitä kunnolla, vaikkapa pakottaa pelaajat juoksemaan kesällä mäkeä, koska niin on aina tehty. Se ei enää riitä, pelaajien täytyy kokea, että tämä on loistava tapa harjoitella. Jos he ovat eri mieltä, uusi polvi sanoo helposti, että *mene v***u itse juoksemaan sitä mäkeä, jos se sinusta on niin hyvä ajatus.*

Sama pätee kaikkeen muuhunkin. Asiat pitää osata myydä, ja pelaajien pitää ymmärtää, mitä hyötyä mistäkin on. Jos hyöty on kyseenalainen, lupa valmentaa heikkenee. Ja sitä kautta luottamus.

Kysymys on väärä.

Miten ihmeessä se voisi olla väärä?